

בעצתך תנחני

גליון שבועי להתבוננות בפרשת השבוע ובעבודת ה'

גליון 149

פרשת בהר

באבוד רשעים רינה

הארת פנים מהקב"ה לישראל, וניסיון להבין את סיבותיה

בישראל! הוא בחר בנו מכל העמים!

יש ששואלים – איך יתכן שקורים לנו כל כך הרבה ניסים. האם זה מגיע לנו? האם אנחנו כל כך טובים?

שתי תשובות בדבר. התשובה הראשונה – הקב"ה לא מושיע רק אנשים צדיקים. הקב"ה אוהב את עמו ישראל, וגדולה אהבה שמקלקלת את השורה. יש הרבה הרבה רחמים. היו שנים קשות בגלות שבהם סבלנו קשות, אבל יש תקופות של הארת פנים. אין ספק שגם עכשיו אין ויתורים, ומאורעות שמחת תורה האחרון הוכיחו לנו שיש עונשים. גם הפיגועים שהתרחשו ומתרחשים למרבה הצער והכאב מפעם לפעם מוכיחים שיש גם מידת הדין. אבל התמונה הכללית היא תמונה של חסד ורחמים, שלא על פי הדין.

על פי מה כן הקב"ה מרחם? החפץ חיים בפרשת שלח כותב יסוד גדול וזה לשונו: "אין הקב"ה אומר לאדם אושיעך רק אם תהיה צדיק, אלא – אושיעך אם לא תמרוד ב'! כלומר: אם הכיוון של האדם הוא ללכת אל הקב"ה, לעשות את רצונו ולהתקרב אליו – אזי גם אם הוא חוטא ומתעצל ולא ממלא את תפקידו, עדיין הוא בנו של הקב"ה וזוכה לרחמים. רק אם הוא מפנה עורף, בוגד, לא רוצה קשר – אז הוא מקבל את עונשו בקצף.

כמדומה שבאמת התקופה שקדמה למלחמה האחרונה התאפיינה בסוג מסוים של מרד ובגידה. היתה אמירה מצד השמאל הקיצוני של "לא רוצים את היהדות, לא רוצים להכיר את ה'". וזה אכן גבה מחיר גבוה ונורא. אבל התקופה האחרונה בכללותה מאופיינת ברצון למצוא את ה'. יש רעב לתוכן רוחני, יש ביקוש לרצון ה', יש רצון לעשות את הטוב והישר והנכון. יש גם הרבה הרבה טעויות וכשלונות ועצלות ותאוות, אבל יש באופן כללי כיוון של "רצוננו לעשות רצונך". והקב"ה בוחן כליות ולב רואה את התוך ואת נקודת העיקר. הוא רואה שיש מצב של רצון לקשר איתו, וזה לבד מספיק כדי שנזכה לרחמים.

אבל יש נקודה עמוקה נוספת, שאותה ניתן לראות בכל המהלך הכללי שהקב"ה מנהל בה את עמו ובעצם את כל ענין היסורים.

בפרשת השבוע אנחנו לומדים דינים רבים על מכירת חפצים, אחר כך מכירת שדה, אחר כך מכירת בית, ואחר כך מכירה עצמית שבה האדם מוכר את עצמו לעבד. לכאורה זו נראית פרשה של פרטי דינים לא קשורים כל כך. אבל הגמרא מחברת את הכל לשרשרת אחת, לסיפור שעובר על האדם. זה לשון הגמרא (ערכין ל:):

"אמר רבי יוסי בר' חנינא: בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית (=כמה גדול עונשו של מי שסוחר בפירות שביעית, שהרי הדין הוא שפירות שביעית מיועדים רק לאכילה ולא למסחר): אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו, שנאמר: "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו", וכתוב: "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך", דבר הנקנה מיד ליד. (כלומר, העונש הראשון למי שסוחר בפירות שביעית הוא להגיע למצב כלכלי ירוד שבו הוא נאלץ למכור את חפציו). לא הרגיש – לסוף מוכר את שדותיו, שנאמר "וכי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו". (אם הוא לא נתן לב לחזור בתשובה הוא מאבד גם את ביתו ונאלץ למכור אותו. כך הוא סדר

בתחילת השבוע קיבלנו חיבוק מהקב"ה, הארת פנים מיוחדת: מסוקו של נשיא איראן יחד עם כמה בכירים, התרסק בתנאי מזג אויר קשים במקום שורץ חיות טרף. זו היתה הרגשה נפלאה: אותו אדם שנמצא בראש הפירמידה של האנשים השואפים להשמדת עם ישראל – בא על עונשו משמים בצורה מופלאה, גלויה לעיני כל העמים. בוודאות של כמעט קרוב למאת האחוזים לא היתה זו פעולה הקשורה למוסד הישראלי בשום אופן. היתה זו פעולה של הקב"ה ללא מגע יד בשר ודם. הקב"ה הכריז לעיני כל העמים: מי שמתחיל עם העם שלי – מקבל על הראש, הוא לא יצא נקי!

היו אנשים ששאלו על מה האושר, הרי במקומו ימונה מישהו אחר כנראה מסוכן לא פחות. כמדומני שהמבט צריך להיות שונה. יש שמחה גדולה בעצם הנקמה. לעשות נקמה בגויים. הקב"ה מתערב בצורה גלויה ונוקם את נקמת עמו ישראל. האיש הזה ניסה להרוג אותנו – הוא קיבל על הראש ומת ביסורים קשים בהשגחה פרטית. יש אלוקים בישראל, אנחנו לא חיים בעולם של הפקר. אנחנו חיים בעולם שמנוהל על ידי מי שנמצא בצד שלנו ומתערב לטובתנו. האם יש לך אושר גדול מזה?

התקופה שלנו עם כל היותה קשה ומייסרת היא חלק מתהליך ארוך של הארת פנים מופלאה לעם ישראל. החל ממלחמת השחרור ועד עתה אנחנו חווים שרשרת של ניסים גלויים. המשגיח ר' חצקל התבטא שניסי מלחמת ששת הימים היו גדולים כמעט כמו ניסי יציאת מצרים. מלחמת יום כיפור שהתחילה בכמעט תבוסה וודאית והשמדה טוטלית – הסתיימה בניצחון מזהיר. מלחמת המפרץ שבה נשלחו לעם ישראל 39 טילי סקאד מפלצתיים – גבתה רק מחיר דמים אחד של מחלל שבת בפרהסיא להכעיסניק. כל ה"סבבים" היו רצופים בניסים. ומה צריך יותר מאשר להיזכר במה שחינו אך לפני כחודש – מאות אלפי ק"ג של חומרי נפץ התעופפו מעל לראשנו ולא פגעו אפילו ביהודי אחד!

יגידו הציניקנים שזה בזכות מערכות ההגנה האויריות. אין שום מומחה צבאי בשום מקום שיטען שיש בכח מערכת הגנה אוירית לספק מעטפת הגנה של מאה אחוז. אין דבר כזה בשום מקום. תשעים אחוז זו הצלחה כבירה. די היה בעשר האחוז הנוותרים כדי להשמיד להרוג ולאבד. הצפי של מומחי הביטחון לקראת התקפה איראנית היה שהמדינה תספוג נזק כבד של אלפי הרוגים ותשתיות הרוסות. בפועל לא קרה כלום כלום! אם זה לא נס גלוי – מה זה כן?

ואם לא היה די בכך, הקב"ה הראה לנו שוב בכבודו ובעצמו שהוא כאן ונמצא לטובתנו. שבוע אחר כך בערב פסח הגיעו שלשה מחבלים חמושים לבית כנסת שוקק חיים עמוס במאות ואולי אלפי בני אדם. ערב פסח בשכונת רוממה הצפופה. ביצעו דריסה אכזרית ויצאו עם נשק שלוף להרוג – וכלום כלום לא קרה! הפעם לא היה שום הסבר טבעי, שום חייל לא יצא לקראתם. שום טיל לא נורה לעברם. הגנה אלוקית.

ועכשיו שוב, לא רק הצלה אלא גם נקמה שמיימית. והכי מתוק שזה שוב אלוקי, בלי מגע יד אדם, בלי עירובי ספקות. יש אלוקים

הפרשה). לא באת לידו – לסוף מוכר את ביתו, שנאמר: "ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה". וכו'. לא באת לידו – לסוף שמוכר את עצמו, שנאמר: "כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך". לא לך אלא לגר, שנאמר: "לגר", ולא לגר צדק אלא לגר תושב, שנאמר "לגר תושב", "משפחת גר" – זה העובד כוכבים, כשהוא אומר "או לעקר" – זה הנמכר ונעשה משרת לעבודת כוכבים עצמה".

התורה מתארת השתלשלות מקרים עצובה של אדם שחוטא ולא שם לב לכך, ונענש שוב ושוב, עד שהוא יורד ויורד ומגיע לדרגה התחתונה ביותר: הוא מוכר את עצמו לגוי, ולפעמים גם לכוומר לעבודה זרה. והשאלה נשאלת: מה הרווחנו? האיש הזה מכר פירות שביעית, בשביל לנער אותו והוצרכנו להגיע למכירתו לידי כומר. האם זה יעשה אותו צדיק יותר? האם כשהוא ישרת גויים הוא יחזור בתשובה או יתדרדר יותר?

וזו השאלה הנשאלת במלוא עוצמתה על כל הגלות. היינו בארץ ישראל וחטאנו, היה לנו את בית המקדש וחטאנו. נשלחנו לגלות קשה, לסבול תחת ידיהם האירופאים וגויי המזרח. יצא מזה משהו? האם כל השעבוד הזה לרשעי גויי הארצות עשה אותנו טובים יותר? כמובן שכן, אחרת זה לא היה קורה. הקב"ה לא עושה דברים שמזיקים. אבל היכן זה קרה? איפה היה התיקון?

לכאורה התיקון נמצא בנקודה הפנימית. הקב"ה לא בוחן את האדם רק לפי מעשיו, אלא גם ובעיקר לפי ליבו. השאלה היא האם אתה שייך לקב"ה או אתה מפנה לו את הגב. כשהיינו בארץ ישראל אולי היינו פחות חוטאים, אבל הכיוון היה כיוון של ריקבון, של הפנית גב לקב"ה. בשנות הגלות אמנם חטאנו רבות בעקבות טומאת העמים שהיינו בתוכם, אבל למדנו להתכופף, למדנו לרצות את הקשר עם ה' ולהבין שהוא לא מובן מאליה, למדנו לחפש אותו. ירדנו וירדנו ירדנו, ובכל מכה ובכל ירידה קיבלנו עוד שיעור בהכנעה, ונחרץ לנו עוד חריש עמוק בלב שלהיות יהודי זה לא מובן מאליה וזה דבר שצריך לשלם עליו מחירים.

זה גם ההסבר ביהודי המסכן שמכר פירות שביעית, ולצורך תיקון נשלח להיות עבד לכוומר. כשהוא מוכר פירות שביעית הוא יושב בארץ ישראל לבטח ו"בסך הכל" עובר על מצות עשה, אבל הכיוון שלו הוא כיוון רקוב. התחושה שלו היא שהארץ הקדושה שייכת לי, ואני יכול לחלל את קדושתה רק לצורך הכיס שלי. הוא יורד מנכסיו ובסוף הוא מגיע להיות עבד של כומר. שם הוא צריך להילחם על הזהות היהודית, למצוא פינה להגיד שמע ישראל כשאין צלבים מולו, לזכור שלהיות יהודי זו האמת. יכול להיות שהוא נכשל עכשיו הרבה יותר במצוות, אבל הלב שלו הולך ומזדכך. כשהוא יצא מתחת יד הגוי – הוא יקפוץ בבת אחת לדרגה גבוהה ונקיה.

זה אולי ההסבר גם במה שקורה סביבנו. הקב"ה מראה לנו שהוא איתנו, ומנהל אותנו בניסי ניסים. זה לא סותר את העובדה שיש גם מכות, ואנחנו לא חיים בשלום כמו השווייצרים. כי מה לעשות, יש לנו תפקיד מרכזי בעולם, והתפקיד שלנו דורש מאיתנו עבודה שלא תמיד אנחנו עושים אותה בשלמות. אנחנו מקבלים מכות, אבל מקבלים תזכורות מפעם לפעם שהקב"ה הוא זה שמנהל את עם ישראל ואת כל העולם כולו, ואנחנו נמצאים בצד שלו. אנחנו מראים לו נאמנות.

אנחנו רחוקים מלהיות מושלמים, אבל מראים נאמנות שוב ושוב. יש היום בעם ישראל ביקוש עצום לקב"ה, יש חיפוש, יש רצון טוב מאוד, עם כל הטעויות שנעשות כל הזמן. העיקר הוא הלב. "תנה בני ליבך ל". הקב"ה מחפש את הלב.

אבל זה לא הכל. יש נקודה נוספת שהולכת ומתפתחת בעם ישראל – ההתמסרות לתורה, הישיבות והכוללים, היכלי התורה שבעבר לא היו קיימים כמעט. והעיקר הוא – ההתמסרות העצומה לתורה שאותה אנחנו רואים יום ויום ושעה בשעה בקרב הציבור הכי פחות

מפורסם בעולם היהודי – ציבור האברכים. הם העיקר, הם חוד החנית. הם האנשים שקיבלו על עצמם עול תורה ופרקו את עול החשבונות. הם אלה שחיים למען הקב"ה ומראים לו נאמנות אמיתית בלי גבולות.

השבוע קיבלתי לזה דוגמא מוחשית מרגשת מאין כמותה. לפני כמה חודשים פנה אלי אדם שלא הכרתי, וכתב לי שברצונו להוציא לאור מגזין שבועי דיגיטלי עם תוכן ברמה גבוהה, שיפנה אל הציבור התורני, לגברים ולנשים, בשם "להעמיק". התכנית היתה למלא את המגזין בהרבה תוכן רוחני והשקפתי, הרבה תוכן פרקטי, קצת אקטואליה וכדו'. הוא ביקש ממני לכתוב שם טור בהתנדבות. הסכמתי. האיש גיבש סביבו צוות כתבים מהשורה הראשונה, חלקם ממש תלמידי חכמים, גם כתבות מצויינות היו שם. השקיע בפרסומת ובתוך תקופה קצרה השיג כמדומני קרוב ל-10,000 מנויים. אחרי עבודה לא קלה הוא החזיר את ההוצאות, ועכשיו סוף סוף הוא היה אמור להתחיל להרוויח, ולכאורה גם להרוויח בגדול.

השבוע קיבלתי ממנו מייל, ובו הוא כותב בפשטות, שהוא נמנה על לגיונו של מלך בכולל רצופות, והעיסוק סביב המגזין בשעות בין הסדרים גוזל ממנו את השקיעות בלימוד. הוא מוצא את עצמו חושב הרבה על המגזין ועל הדרכים לקדמו. משכך הוא מחליט – ככה בפשטות – לסגור את העסק. עסק מרויח, שהושקע בו המון כסף והרבה מחשבה ומאמץ, הוא פשוט סוגר, בלי רעש וצלצולים, רק משום שזה לוקח לו את השקיעות בלימוד!

אז לא תהיה על זה כותרת ביתד, אבל בשמים בוודאי עושים מדבר כזה כותרת ראשית. כמה אהבת תורה וכמה התמסרות וגילוי נאמנות לקב"ה יש במאורע כזה. אחר כך אין שאלות למה אנחנו מקבלים מהקב"ה הארת פנים. כי האיש הזה שייך ללגיונו של מלך, ובלגיון הזה יש חברים נוספים שכולם נאמנים למלך עד הסוף. הוא מאוד מרוצה מעמו!

נסיים את הדברים ברעיון מעשי ופשוט: הקב"ה סילק מהעולם ביסורים קשים את אחד מאויבי עם ישראל. אשרינו שראינו את נקמת ה' באלה שנלחמים בנו ובעצם בו.

אבל יש לעם ישראל אויב קשה שעדיין יושב על כסאו ונהנה מכבוד מלכים. הוא כביכול תומך בעם ישראל, אבל הוא זה שמפנה לו עורף בשעותיו הקשות, תומך למעשה בשונאי ישראל, ועל פי הצורה החיצונית של הדברים הוא האחראי לסבל המתמשך של העם הנבחר. האויב הזה הוא נשיא ארצות הברית. על אויב מהסוג הזה נאמרה נבואה בעבר, נבואה שהקב"ה שלח ביד יחזקאל על מצרים, האומה שהתחזתה באופן רשמי לתומכת ישראל ובעלת ברית, אבל למעשה הפנתה להם עורף. הקב"ה תבע ממצרים תביעה קשה על כך ושלח להם נבואת זעם קשה (עם זאת שהוא תבע מעם ישראל שלא לסמוך על מצרים – זאת לא סתירה):

"וידעו כל יושבי מצרים כי אני ה', יען היותם משענת קנה לבית ישראל. בתפשם בך בכף תירוף ובקעת להם כל כתף (כלומר – כשתפשו בך בכפם נשברת להם בידים וגרמת להם ליפול ולשבור את הכתפיים), ובהישענם עליך תישבר והעמדת להם כל מתנים (כשנשענו עליך נשברת, ברחת מלעזור להם, וזה שבר להם את המתנים). לכן כה אמר ה' אלוקים: הנני מביא עליך חרב והכרתי ממך אדם ובהמה" (יחזקאל כט).

וצריך להתפלל גם על הרשע מושיגנטון, הוא וכל מסייעיו, שימותו גם הם במהרה במיתה משונה, וידעו כל העולם כולו שיש אלוקים בישראל. ושנזכה כולנו להבין שאין לנו על מי לסמוך באמת אלא רק על אבינו שבשמים.